

فهل و گورهی مانگی رهمهزان

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين وبعد:

مانگی رهمهزان فهل وگورهی زوری هیه لهوانه:

1- قورئانی تیدا هاتوته خوارهوه که هیدایهت وریئماییه بو مرؤف وپهری، خوی گهره دهفه رمیئت: ﴿شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ﴾ [البقرة: 185]. واته: مانگی رهمهزان نهو مانگیه که قورئانی تیدا هاتوته خوارهوه، که ریئماییه وهیدایهته بو خه لکی، وروون که ره وهی هیدایهته که یه و جیا که ره وهی نیوان حه ق و به تاله.

2- شهوی قه دری تیدایه که خواپه رستی تیدا چاکتره له هزار مانگ: پیغه مبه ر(ﷺ) دهفه رمیئت: (إن هذا الشهر قد حضرکم وفيه ليلة خیر من الف شهر من حرمها فقد حرم الخیر کله، ولا یحرم خیرها إلا المحرم)⁽¹⁾. واته: مانگی رهمهزان هاتوو شهوی قه دری تیدایه که خواپه رستی تیدا چاکتره له هزار مانگ، هرکه سیک بی به ش بیئت لهو شهوه نهوا بی به ش بووه له هه موو خیر وچا که یه ک، وه که س له خیر وچا که یه بی به ش نابیئت ته نها بی به ش کراو نه بیئت.

3- به رۆژوو بوون تیدا به باوه پ بوون به واجبیئی وچاوه پروانی پاداشته که ی له خوی گهره ده بیئه هوی لیخوش بوونی تاوانه کان، پیغه مبه ر(ﷺ) دهفه رمیئت: (من صام رمضان إيماناً واحتساباً غفر له ما تقدم من ذنبه)⁽²⁾. واته: هرکه سیک له رهمه زاندا به رۆژوو بیئت به باوه پ بوون به واجبیئی وچاوه پروانی پاداشته که ی له خوی گهره نهوا خوی گهره له تاوانه کانی پیشووی خوش ده بیئت.

4- شه ونویژ کردن تیدا (ته راویح) به باوه پ بوون به موسته حه بیئی وچاوه پروان کردنی پاداشتی له خوی گهره ده بیئه هوی لیخوش بوونی تاوانه کان، پیغه مبه ر(ﷺ) دهفه رمیئت: (من قام رمضان إيماناً واحتساباً غفر له ما تقدم من ذنبه)⁽³⁾. واته: هرکه سیک شهوانی رهمه زان ئاوه دان بکاته وه به نویژ کردن به باوه پ بوون به موسته حه بیئی وچاوه پروان کردنی پاداشتی له خوی گهره نهوا خوی گهره له تاوانه کانی پیشووی خوش ده بیئت.

1- (صحیح الجامع الصغیر: 2247).

2- (صحیح سنن أبي داود: 1372).

3- (صحیح سنن أبي داود: 1371).

5- رهمه زان بۆ رهمه زان سپره روهى تاوانه كانى نيوانيانه: پيغه مبه ر(ﷺ) ده فهرميّت: (الصلوات الخمس، والجمعة الى الجمعة، ورمضان الى رمضان، مكفرات لما بينهن إذا اجتنبت الكبائر)⁽⁴⁾. واته: پينج نويژه فهرزه كان، وجومعه بۆ جومعه، ورهمه زان بۆ رهمه زان ده بنه سپره روهى تاوانه كانى نيوانيان نه گهر ئه و كسه خوى له تاوانى گه وره بپاريژيّت.

6- پارانه وه تييدا وهرگيراهه: پيغه مبه ر(ﷺ) ده فهرميّت: (إن لله في كل يوم ولية عتقاء من النار في شهر رمضان، وإن لكل مسلم دعوة يدعو بها فيستجاب له)⁽⁵⁾. واته: خواى گه وره هه موو شه وو روژيكي رهمه زان نازاد كراوى هه يه له ئاگرى دوژه خ، وه هه موو موسلمانيك دوعاو پارانه وه يه كى بۆ هه يه كه بيكات وخواى گه وره لى وه رده گريّت قه بولى ده كات.

7- دوژه خى يه كان تييدا نازاد ده كرين له ئاگر: پيغه مبه ر(ﷺ) ده فهرميّت: (ولله عتقاء من النار وذلك في كل ليلة)⁽⁶⁾. واته: هه موو شه ويك خواى گه وره دوژه خى يه كانى تييدا نازاد ده كات.

8- چاكه تييدا ئاسان ده بيت وخرابه يش تييدا گران ده بيت: پيغه مبه ر(ﷺ) ده فهرميّت: (وينادي منادي: يا باغي الخير أقبل، ويا باغي الشر أقصر)⁽⁷⁾. واته: بانگ كه ريك بانگ ده كات وده ليّت: ئه ي خيرخواز وهره پيشه وه، وه ئه ي شه رخواز وخرابه كار به سه وازبينه.

9- ده رگاكانى به هه شتى تييدا ده كرينه وه: پيغه مبه ر(ﷺ) ده فهرميّت: (وفتح أبواب الجنة فلم يغلق منها باب)⁽⁸⁾. واته: له مانگى رهمه زاندا ده رگاكانى به هه شت ده كرينه وه وه يچ ده رگايه كى داناخريّت.

10- ده گاكانى دوژه خى تييدا داده خريّت: پيغه مبه ر(ﷺ) ده فهرميّت: (وأغلقت أبواب النار فلم يفتح منها باب)⁽⁹⁾. واته: له مانگى رهمه زاندا ده گاكانى دوژه خ داده خريّت وه يچ ده رگايه كى ناكريته وه.

11- شه يتانه كان وجنى يه سه ركه شه كانى تييدا كوّت وزنجر ده كرينه وناكرينه وه تا روژوه وانه كان توشى خراپه نه كه ن وخرابه كه م ده بيت: پيغه مبه ر(ﷺ) ده فهرميّت: (إذا كان أول ليلة من شهر رمضان صفدت الشياطين ومردة الجن)⁽¹⁰⁾. واته: له يه كه م شه وى مانگى رهمه زان شه يتانه كان وجنى يه سه ركه شه كانى تييدا كوّت وزنجر ده كرينه.

4- (صحيح الجامع الصغير: 3875).

5- (صحيح الترغيب والترهيب: 1002).

6- (صحيح الجامع الصغير: 759).

7- (صحيح الجامع الصغير: 759).

8- (صحيح الجامع الصغير: 759).

9- (صحيح الجامع الصغير: 759).

10- (صحيح الجامع الصغير: 759).

چون فہزلہ کانی مانگی رہمہ زان بقوزینہ وہ؟

1- به رۆژو بوونی رۆژہ کہی: خوی گه وره ده فہرمیّت: ﴿فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ﴾ [البقرة: 185].
 واتہ: هه رکه سیك له ئیوه مانگی بینی با به رۆژوو بیّت. وه پیغه مبه ر(ﷺ) ده فہرمیّت: (الإسلام أن تشهد أن لا إله إلا الله وأن محمدا رسول الله، وتقيم الصلاة، وتؤتي الزكاة، وتصوم رمضان، وتحج البيت إن استطعت إليه سبيلا)⁽¹¹⁾. واتہ: ئیسلام بریتی یه له: شایه تی دان به وهی که هیچ په رستراویکی تری حه ق نی یه که شایانی په رستن بیّت جگه له خوی گه وره، وه محمديش(ﷺ) نیردراو پیغه مبه ری خواجه، وه نو یژ بکهیت، وه زه کات بدهیت، وه ره مہ زان به رۆژوو بیّت، وه حه جی مالی خوی گه وره بکهیت نه گه ر توانات هه بوو.

2- نو یژکردن له شه وانیدا به گشتی (ته راویح): پیغه مبه ر(ﷺ) ده فہرمیّت: (من قام رمضان إيمانا واحتسابا غفر له ما تقدم من ذنبه)⁽¹²⁾.

* به تاییه تی له ده شه وی کۆتاییدا: عائیشه (خوی لی رازی بیّت) ده فہرمیّت: (كان رسول الله (ﷺ) إذا دخل العشر شد مغزره، وأحيا ليله، وأيقظ أهله)⁽¹³⁾.

واته: پیغه مبه ر(ﷺ) نه گه ر ده شه وی کۆتایی ره مہ زان بهاتایه له خیزانه کانی دوور ده که وته وه، وه شه وی به خواپه رستی ئاوه دان ده کرده وه، وه خیزانه کانی هه لده سان بو خواپه رستی.

* له شه وه تاکه کاندا به تاییه ت تر: پیغه مبه ر(ﷺ) ده فہرمیّت: (من قام ليلة القدر(ثم وقت له) إيمانا واحتسابا غفر له ما تقدم من ذنبه)⁽¹⁴⁾. واته: هه رکه سیك شه وی قه در ئاوه دان بکاته وه به نو یژکردن(پاشان

توشی بیّت) به باوه ر بوون به موسته حه بیّتی وچاوه پروان کردنی پاداشتی له خوی گه وره نه وه خوی گه وره له تاوانه کانی پیشووی خو ش ده بیّت.

* ژماره ی رکاته کانی له سوننه تی پیغه مبه ر(ﷺ): عائیشه (خوی لی رازی بیّت) ده فہرمیّت: (ماکان رسول الله (ﷺ) يزيد في رمضان ولا في غيره على إحدى عشرة ركعة)⁽¹⁵⁾. واته: پیغه مبه ر(ﷺ) له ره مہ زان و

جگه له ره مہ زان هیچ کاتیک یانزه (11) رکات زیاتری ناکرد.

* سوننه تی سه له فی ساله ح تییدا:

11- (صحيح الجامع الصغير: 2775).

12- (صحيح الجامع الصغير: 6640).

13- (صحيح الجامع الصغير: 4713).

14- (صحيح سنن أبي داود: 1372).

15- (صحيح سنن أبي داود: 1341).

(ثیمامی عومەر فەرمانی کرد به ئوبه‌ی کوری که عب و تمیمی داری (ﷺ) که پیش نویژی بو موسلمانان بکن به یانزه رکات، وه سه‌ده‌ها ئایه‌تیان ده‌خویند تا له دریژی راوه‌ستاندا خۆمان ده‌دا به‌سه‌ر گۆچاندا، وه ته‌واو نابوین تا ده‌رکه‌وتنی فه‌جر⁽¹⁶⁾ .

3- قورئان خویندن به رامان و بیرلی کردنه‌وه‌وه: عن ابن عباس (رضی‌الله‌عنه) قال: كان جبريل يلقاه كل ليلة في رمضان يعرض عليه النبي (ﷺ) القرآن (الت). واته: جبريل هه‌مو شه‌ویک له ره‌مه‌زاندا پیغه‌مبه‌ری (ﷺ) ده‌بینی، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) قورئانی بو ده‌خوینده‌وه‌و نیشانی ده‌دا.

وعن عبد الله بن عمرو (رضی‌الله‌عنه) أن رسول الله (ﷺ) قال: الصيام والقرآن يشفعان للعبد يقول الصيام: رب إني منعتك الطعام والشراب بالنهار فشفعني فيه ويقول القرآن رب منعتك النوم بالليل فشفعني فيه فيشفعان⁽¹⁸⁾. واته: روژوو و قورئان تکا بو به‌ندا ده‌که‌ن له روژی قیامه‌تدا، روژوو ده‌لیت: خوايه من خواردن و خواردنه‌وه‌م لی قه‌ده‌غه کردبوو به‌روژ بمکه به تکاکار بو و تکاکه‌م وه‌ریگره، وه قورئان ده‌لیت: خوايه خه‌وم لی قه‌ده‌غه کردبوو به‌شه‌و بمکه به تکاکاری و تکاکه‌م وه‌ریگره.

إبن رجب ده‌فه‌رمیت: ئەم فه‌رمووده‌یه به‌لگه‌یه له‌سه‌ر موسته‌حه‌بیتی لی‌کۆلینه‌وه له قورئان له ره‌مه‌زاندا به‌تایبه‌تی له شه‌وانیدا. وه له ئادابه‌کانی تری پیغه‌مبه‌ر (ﷺ): (كان إذا مر بأية خوف تعوذ، وإذا مر بأية رحمة سأل، وإذا مر بأية تنزيه الله سبحانه) (الت). واته: ئە‌گه‌ر بگه‌یشتایه به ئایه‌تیکی ترس په‌نای ده‌گرت به‌خوا، وه ئە‌گه‌ر بگه‌یشتایه به ئایه‌تیکی سوژو به‌زه‌یی داوای له خوا ده‌کرد، ئە‌گه‌ر بگه‌یشتایه به ئایه‌تیکی که به‌پاک راگرتنی خوای تیدا بوایه ئە‌وا خوای به‌پاک راده‌گرت.

4- زی‌کرو پارانه‌وه: خوای گه‌وره ده‌فه‌رمیت: ﴿وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ وَالْحَافِظَاتِ وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا﴾ [الأحزاب: 35]. واته: روژوو وه‌وانانی پیاوو ئافره‌ت، وه پارێزه‌رانی داوین له پیاوو ئافره‌ت، وه زۆر یادکه‌رانی خوای گه‌وره له پیاوو ئافره‌ت، خوای گه‌وره لی‌خۆش بوونی خۆی وپادا‌شتیکی گه‌وره‌ی بو داناون.

وه‌له‌ أبی هریره وه (رضی‌الله‌عنه) له پیغه‌مبه‌ره‌وه (ﷺ) فه‌رموویه‌تی: (ثلاثة لا ترد دعوتهم: الصائم حين يفطر....) (برین) واته: سێ کۆمه‌ل دوعاو پارانه‌وه‌یان ره‌ت نا‌کریته‌وه وه‌رده‌گیریت: روژوو وه‌وان کاتیک روژوو‌ه‌که‌ی ده‌شکینیت.....

16- (مشكاة المصابيح: 1302).

17- (صحيح سنن النسائي: 125/4).

18- (صحيح الترغيب والترهيب: 1429/4).

19- (صحيح الجامع الصغير: 4782).

20- (صحيح سنن أبي داود).

5- دست کراوه یی و خواردن به خشین و چاکه و خیر و خوارن دروست کردن بۆ رۆژوه وان: عن ابن عباس (رضی اللہ عنہ) قال: (كان رسول الله ﷺ) أجود الناس بالخير وكان أجود ما يكون في رمضان (تبر). واته: پیغه مبهری خوا (ﷺ) له هه موو خه لکی دست کراوه تر بووه بۆ خیرو چاکه، به تایبته له ره مه زاندا . و (لايسأل عن شيء إلا أعطاه) (22) واته: وه پیغه مبهر (ﷺ) داوای هیچ شتیکی لی ناکرا ئیلا دهیدا و ده بیبه خشی. (وه جاریکیان عابیه ک پیشکesh به پیغه مبهر (ﷺ) کرا، ئه ویش له بهری کرد چونکه پیویستی بوو، پیاویکیش داوای لی کرد ئه ویش دای پیی، خه لکیش لومه ی پیاوه که یان کرد و ووتیان بۆ داوات کرد نازانیت که پیغه مبهر (ﷺ) پیویستی بوو، که تو ده زانیت که ئه و هر که سیك داوای لی بکات نایگیریتته وه و دهیداتی، پیاوه که ووتی: سویند به خوای گه وره بۆ ئه وه داوام نه کردوو له بهری بکه م به لکو ته نها بۆ ئه وه داوام کرد تا ببیت به کفنه که م، وه ئه و رۆژه ی که مرد بوو به کفنه که ی) (لیر).

وه پیغه مبهر (ﷺ) شتی وای ده به خشی که پاشاکانی وه کو کیسرا و قه یصره نه یان ده توانی بیبه خشن، وه خوی و خیزان و منداله کانی بی به ش ده کرد و وه کو هه ژار ژیانی به سه ر ده برد و مانگ و دوو مانگ به سه ریدا تی ده پهری وئاگر له مالیدا ناکرایه وه، وه جاری واهه بووه که له برسا به ردی به ستوته سکی پیروزی به وه. و ده ده فه رمیت: (من فطر صائما كان له مثل أجره غير أنه لا ينقص من أجر الصائم شيئاً) (24) واته: هه رکه سیك خواردن بدات به رۆژوه وانیک ئه واهه کو پادا شتی رۆژوه وانه که ی بۆه یه به بی ئه وه ی له پادا شتی رۆژوه وانه که هیچ شتی که م بکات.

وه ده ده فه رمیت: (الصوم حنة والصدقة تطفيء الخطيئة كما يطفىء الماء النار) (لیر). واته: رۆژوو قه لغانه، وه خیرو چاکه تاوان ده سپرته وه هه روه کو چۆن ئاو ئاگر ده کوژینیتته وه.

6- چاکه کردن به جی به جی کردنی فه رمانه کانی خوای گه وره و پیغه مبهر (ﷺ)، وه خو پاریزی به دورکه و تنه وه له قه ده غه کراوه کان، چونکه ئه مه یه حکمه ت له ته شریع کردنی رۆژوو، بۆیه پیغه مبهر (ﷺ) فه رموویه تی: (من لم يدع قول الزور والعمل به فليس لله حاجة أن يدع طعامه وشرابه) (لیر). واته: هه رکه سیك واز له قسه وکرده وه ی به تال نه هینیت ئه واهه کو خوای گه وره پیویستی به وه نی یه که واز له خواردن و خواردنه وه بهینیت.

21- (صحيح سنن النسائي: 125/4).

22- (صحيح الجامع الصغير: 4854).

23- (صحيح سنن ابن ماجه: 3555).

24- (صحيح الجامع الصغير: 6415).

25- (صحيح الجامع الصغير: 5136).

26- (صحيح سنن أبي داود: 2362).

وهدده فهرمیت: (ليس الصيام من الأكل والشرب إنما الصيام من اللغو والرفث فإن سابق أحد أو جهل عليك فقل إني صائم إني صائم)⁽²⁷⁾ واته: به رۆژوو بوون ته نها خوگرتنه وه نی یه له خواردن و خواردنه وه، به لگو خوگرتنه وه یه له قسه ی به تال و ناشیرین، وه نه گهر یه کیك جوینی پیدایت، یا خود نه زانی به رامبهرت نه نجام دا نه واپی ی بلی من به رۆژووم، من به رۆژووم. وه هدده فهرمیت: (فإذا كان يوم صوم أحدكم فلا يرفث ولا يصحب)^(للم). واته: نه گهر یه کیك له نیوه به رۆژوو بوو نه واپ قسه ی به تال و ناشیرین و دهنگه دهنگ نه کات. (رب صائم حظه من صيامه الجوع والعطش)^(للم) واته: له وانه یه رۆژوو وانیک له رۆژوو ه که ی ته نها برسیتی و تینویتی بو بمینیتته وه.

7- تۆبه کردن و داوای لیخوش بوون له خوای گه وره به تاییهت له به ره به بیان: خوای گه وره ده فهرمیت: ﴿وَبِالْأَسْحَارِ هُمْ يَسْتَعْفِرُونَ﴾ [الذاریات: 18]. واته: وه به به ره به بیان داوای لیخوش بوون له خوای گه وره ده که ن. وه هدده فهرمیت: ﴿الصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَانِتِينَ وَالْمُنْفِقِينَ وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ﴾ [آل عمران: 17]. واته: به هه شت بو نارامگران و راستگویان و گوپرایه لان و به خسه ران و نه وانه ی که داوای لیخوش بوون له خوای گه وره ده که ن به به ره به بیان.

8- مانه وه له مزگه وت له ره مه زاندا بو خواپه رستی (الإعتكاف): عائیشه (خوای لی رازی بیئت) (يعتكف في العشر الأواخر من رمضان، حتى توفاه الله عز وجل ثم اعتكف أزواجه ﷺ ده فهرمیت: (كان النبي) له ده شه وی کۆتایی ره مه زاندا له مزگه وت ده مایه وه بو خوا په رستی ﷺ من بعده)^(بر) واته: پیغه مبه ر) تا کۆچی دوایی کرد، پاشان خیزانه کانی ده مانه وه. وه نه و که سه ی که بو خوا په رستی ده مینیتته وه له مزگه وتدا نابیت ده رچیت نیلا بو پیویستی یه کی گرنگ نه بیئت، وه نابیت سه ردانی نه خوش بکات وله خیزانه که ی نزیک بکه ویتته وه، وه مانه وه نابیت نیلا له مزگه وتی جه ماعه تدا نه بیئت، وه سوننه ته نه و که سه ی که ده مینیتته وه به رۆژوو بیئت.

9- دواخستنی پاشیو وپه له کردن له رۆژوو شکاندن: له أبي الدرداء له پیغه مبه ره وه فه رموویه تی: (ثلاث من أخلاق النبوة: تعجيل الإفطار وتأخير السحور ووضع اليمين على الشمال في الصلاة)⁽³¹⁾. واته: سی شت له خوړه وشتی پیغه مبه رایه تی یه: په له کردن له رۆژوو شکاندن، وه دواخستنی پاشیو، وه دانانی دهستی راست له سه ر دهستی چه پ له نوژدا. له ریوایه تیکی تر دا ده فهرمیت: (إنا معشر الأنبياء

27- (صحيح الترغيب والترهيب: 1082/1).

28- (صحيح سنن النسائي: 2217).

29- (صحيح الجامع الصغير: 3490).

30- (إرواء الغليل: 966/4).

31- (صحيح الجامع الصغير: 3038).

أمرنا أن نعجل إفطارنا ونؤخر سحورنا ونضع أيماننا على شمائلنا في الصلاة⁽³²⁾ . واته: ئيمه ي گروي

پينغه مبه ران فه رمانمان پي كراوه كه: روژووه كه مان زوو بشكينين، وه پاشيوه كه مان دوا بخهين، وه دهستي راستمان له سهر دهستي چه پمان دابنين له نويزدا.

10- عومره كردن له ره مه زاندا: (عمرة في رمضان تعدل حجة)⁽³³⁾ . واته: عومره يه كه له ره مه زاندين خيرى

حه جيكي هه يه. له ريوايه تيكي تر دا ده فه رميت: (عمرة في رمضان تعدل حجة معي)⁽³⁴⁾ واته: عومره يه كه

له ره مه زاندين خيرى حه جيكي هه يه كه له گهل مندا كرا بيت. 11- گه ران وپشكينيني ليله القدر: (تحروا

ليلة القدر في الوتر من العشر الأواخر من رمضان)⁽³⁵⁾ . واته: به دواي شهوي قه دردا بگه رين له ده شهوي

كوتايي ره مه زان.

12- وازهينان له بيدعه له ديندا له هه موو كاتيكا به تاييه ت له م مانگه دا: (من عمل عملا ليس عليه

أمرنا فهو رد)⁽³⁶⁾ . واته: هه ركه سيك هه ر كرده وه يه كه بكات له ديندا كه فه رمانى ئيمه ي له سهر نه بيت ئه وا

لى وه رنا گيريت وره ت ده كر يته وه بو سهر خاوه نه كه ي. وه ده فه رميت: (من أحدث في أمرنا ما ليس منه

فهو رد)⁽³⁷⁾ . واته: هه ركه سيك هه ر كرده وه يه كه دابهينيت له دينى ئيمه دا كه تييدا نه بيت ئه وا لى

وه رنا گيريت وره ت ده كر يته وه بو سهر خاونه كه ي.

وصلى الله وسلم على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين.

ئاماده كردنى (د) عبداللطيف أحمد مصطفى

ماليه پهرى فه رمووده

www.fermude.com

32- (صحيح الجامع الصغير: 2286).

33- (صحيح الجامع الصغير: 1599).

34- (صحيح الترغيب والترهيب: 1118/2).

35- (صحيح الجامع الصغير: 2922).

36- (إرواء الغليل: 88/1).

37- (متفق عليه)، (وانظر: غاية المرام: 5).